

Ақтөбе облысының білім басқармасы
Алға ауданының білім бөлімі
№4 «Балбөбек» бөбекжай-балабақшасы

«Табиғат-әлемі»

**ортаңғы топ тәрбиеленушілеріне (3 жас)
арналған адаптивті бағдарлама**

Алға қаласы, 2024 жыл

Ақтөбе облысының білім басқармасы
Алға ауданының білім бөлімінің expertтік кеңесінде бекітілді

Хаттама № 1 «02» 09 2024ж

Алға ауданының білім бөлімінің м.д.б әдістемелік кабинетінің
әдіскері: разгалнева

Құрастырған: Б.О.Сыдыкова №4 «Балбөбек» бөбекжай-
балабақшасының тәрбиешісі, педагог-
модератор

Пікір жазғандар: Т.К.Сержанова- №4 «Балбөбек» бөбекжай-
балабақшасының тәрбиешісі, педагог-сарапшы
Ж.М.Шаимова- №4 «Балбөбек» бөбекжай-
балабақшасының тәрбиешісі, педагог-зерттеуші

Бұл бағдарлама арқылы экологиялық білімді қалыптастыру арқылы
рухани ізгілік пен заңдылыққа сүйенетін, жер бетіндегі қорғап
сактайтын, экологиялық апаттарды болдырмай, жерін, елін сүйетін
саналы тұлға тәрбиелеу.

Түсінік хат.

Экологиялық мәдениеттің және айналадағы әлеміндегі тәртібін
қалыптастыру ХХІ ғасырдың білім және тәрбиелеудің негізгі міндеті
болып келеді. Қазіргі заманның кезеңдегі әлем экологиялық апатының
шетінде болып, және бүкіл әлеміндегі адамзат келешегі жойылу
катерінде жүріп, экологиялық білім осы замандағы ең өзекті мәселесі
болып табылады. Табиғатқа, айналадағы ортаға дұрыс қарау, әр
адамның инабаттылықты бағалау өлшемдерінің бірі болу керек.
Экологиялық тәрбиелеу – ол инабатылықты, рухтандырушылықты
және ақылды тәрбиелеу. Ғасырлар бойы адам табиғаттың
пайдаланушысы болды: нәтижелерді ойламай, адам тұрып,
табиғаттың сыйын пайдаланды. Соныменде, ақталмаған
жабайылықты жойылудан, ластанудан табиғатты қорғау ықыласым
туғызды, және адамдарда табиғатқа ұқыпты қарауды тәрбиелеу. Ең
кішкентай жасынан осы қасиеттерді тәрбиелеу керек.
Экологиялық білімінің міндеттерін шешуі мектепке дейінгі жасы ең
қолайлы кезең болып келеді. Осы кезеңде адамның тұлға ретінде
қасиеттері, экологиялық мәдениетінің негіздері қалыптасады.
Экологиялық мәдениетті қалыптасқан мектепке дейінгі тұлғаның
негіздері – ол табиғат туралы білімдер және олардың экологиялық
бағдары, осы білімдерді өмірінде, тәртібінде, әр түрлі (ойындарда,
еңбекте) істерінде пайдаланудың икемдері болу керек. «Табиғат-
біздің үйіміз» вариативтік компоненті экологиялық тәрбиелеу
мәселелері- балаларда табиғатқа қарай ұқыпты, адамгершілік
сезімдері дамымағандықтан және өзекті болғанымен өңделді.
Бағдарламаның жаңалығы – ол, мектепке дейінгі балалармен
экологиялық тәрбиелеудегі әр түрлі жұмыстың формалары мен
әдістерінің болуымен, берілген сұрақтың шешудегі шығармашылық
тәсілдемені, тәрбиешілердің, мамандардың, ата-аналардың жүйелілік
және мақсатқа бағытталған жұмысты көрсетеді.

Пікір

«Табиғат әлемінің» жұмысы үлкендердің балалармен тұлғалық-бағытталған қарым-қатынасын қамтамасыз етеді – бірлесіп, тең санап, әріптес ретінде– әр балаға өзінің танымдылық белсенділігін іске асыруға мүмкіндік беретін, ерекше атмосфера жасай отырып. Іздестіру-танымдық жұмыстарды ұйымдастыру суреттерді пайдалануды шамалайды. Олар үлкендер мен балалардың бірлескен жұмыстарында, сондай-ақ мектеп жасына дейінгілердің өзіндік жұмыс жасау кезінде, сол сияқты қоршаған ортаны тану үрдісінде оларды ынталандыру үшін де пайдаланылады.

Ұйымдастырылған іс әрекеті үлестірмелі және тәжірибе жөніндегі материал ұсынылады. Тәжірибелер барысында қауіпсіздік ережелері сақталынады. Ортаңғы топ балаларына арналған «Табиғат әлемі» бағдарламасы осы мақсатқа жетуді жүзеге асыратын бірден-бір құрал болып табылады.

«Табиғат-әлемі» бағдарламаның мақсаты – ортаңғы тобының балаларының танымдық қабілеттерін экологиядан қарапайым білім жүйесі, түсініктер және кіріктірілген тәсілдеме арқылы қалыптастыру. Мектепке дейінгі тұлғаның экологиялық мәдениет негіздерін дамыту.

Сол себепті табиғат-ананы аялау, қамқорлық көрсетуге бағытталған экологиялық білім үздіксіз беріліп отыруы керек. Әрине, білім берудің барлық сатысында маңызды, дегенмен тақырыпқа арқау болып отырған экологиялық білімнің балабақшадан бастап берілуі – өте өзекті. Өйткені мектепке дейінгі білім – барлық білім беру жүйесінің бастау бұлағы.

Бағдарламаның мақсаты- ортаңғы топ балаларының танымдық қабілеттерін экологиядан қарапайым білім жүйесі, түсініктер және кіріктірілген тәсілдеме арқылы қалыптастыру. Мектепке дейінгі тұлғаның экологиялық мәдениет негіздерін дамыту.

Міндеттер:

Білімділік

- кіріктірілген тәсіл арқылы мектепке дейінгі баланың экологиялық білімдері қарапайым жүйесі түсінікті қылып қалыптастыру;
- табиғатта себеп-салдарлық байланысты тауып алудағы қабілеттерін қалыптастыру;
- туған табиғаттың сұлулығын көруді және түсінуді қалыптастыру;
- экологиялық сананы қалыптастыру;

Дамытушылық

- табиғаттың әлеміне танымдық қызығушылықты дамыту;
- Табиғат пен бала үшін экологиялық сауатты қауіпсіз тәрбиенің дағдыларын және алғашқы қабілеттерін дамыту;

Тәрбиелік

- Айналадағы әлемге және табиғаттың әлеміне эмоционалдық-оңдық, адамгершілік қатынасын тәрбиелеу;
- Балалардың табиғатқа деген қалыпты қызығушылығын, оның тірі және өлі объектілері мен табиғи құбылыстарына, айналадағы әлемді танудан талап етуін, табиғатқа ойлампаз және ұқыпты қарауды тәрбиелеу.

Күтілетін нәтиже:

- Кіріктірілген тәсілі арқылы карапайым ғылыми-жаратылыс экологиялық білімдерінің жүйесін қалыптастыру;
- Табиғатта қауіпсіз тәртібі туралы алғашқы икем мен дағдыларды меңгеру;
- Әлемнің біртұтас суретіне зерделі көзқарасты қалыптастыру;
- Табиғатпен қатынасу кезінде тәртіп мәдениетін қалыптастыру.

Тақырыбы	Мақсаты	Көрнекіліктер	Сағат саны
«Күздің белгісі»	Балаларды күздегі өзгерістерді бақылау. Ауа райын бақылауды жалғастыру; күздің кейбір ерекшеліктерімен таныстыру; күзгі ауа райының әдемілігіне назар аудару. Белсенді көңіл-күйді дамыту.	Серуен	1
«Гүлбағыларды гүлдерді бақылау: бархатшы, астры, петуния»	Балаларда ұйымдастырылған оқу қызметіне оңды эмоционалдық ықыласын тудыру; табиғатқа сүйіспеншелігін тәрбиелеу;	Серуен	1
«Әжеден сыйлықтар: жемістермен танысу» (алма, алмұрт)	Балалардың көру, жанау, дәмін білу түйсіктерін дамыту; сөздік қорын байыту, балалардың сөйлеу дағдыларын дамыту, тәрбиешіні тыңдау қасиетін және оның сұрақтарға жауап беруді дамыту.	Суреттер, муляждар	1
«Әжеден сыйлықтар: көкөністермен танысу»	Балалардың көкөністерге деген қызығушылықтарын қалыптастыру. Көкөністер туралы карапайым түсініктерді беру; өсетін орын туралы білімдерін бекіту.	Суреттер, муляждар	1
«Алтын күз».	Балаларды күздің ерекшеліктерімен таныстыру. Ой-өрісін, қиялын дамыту. Еңбекқорлыққа тәрбиелеу.	Серуен	1
«Ғажайып-ағаш» (Қайың)	Ағаштар туралы, қайың мысалында балалардың білімдерін анықтау және бекіту. Ағаштың құрылысымен таныстыру: тамыры, діңі, бұтақтар, жапырақтар; ағаштардың қасиеттері туралы балаларды бақылау. Мәдениетті қатынарудың икемдерін тәрбиелеу, сыпайлыққа үйрету (амандасуды, қоштасуды, көмек үшін алғысын білдіруді).	Серуен	1

7.	«Қонжыққа біздің алаңымызды көрсетейік»	Балаларды табиғаттағы маусымдық өзгерістермен таныстыруды жалғастыру; балалардың назарын ағаштағы жапырақтармен, шөптермен, құстармен, жәндіктермен не болғанына аудару; өсімдіктердің өсуіне: су, жер, жылулық, жарық, ауа керек екені туралы түсініктеме беру; өсімдік және құстарға қамқор болуды ықыласын тәрбиелеу;	Сюжетті суреттер	1
8.	«Су дегеніміз не? Тамшымен таныстыру»	Балалардың адамның өмірінде және табиғатта судың қажеттілігі туралы білімдерін байыту. Табиғи құбылысы ретінде су туралы біртұтас түсінікті жасау. Балаларды ұқыптылыққа тәрбиелеу;	Серуен	1
9.	«Жанбыр кімге керек? Тамшы үлкен Бұлтта қонақта»	Жанбыр қайдан келді деген сұраққа жауап беру. Үлкен адамның сөйлеуді түсіну және оған белсенді жауап беруді ықыласын шақыру. Өзіннің көзқарасын білдіруді, қарапайым түйінді жасауды үйрету. Топта жұмыс жасауға, бір-бірінді тыңдауға, басқанын көзқарасын есепке алуға – ол жақсы екенін сендіру; сумен жұмыс жасағанда, ұқыпты болғанын абзал екенін талпындыру. Балаларда тамаша эмоционалды көңіл-күйді дамыту.	Суреттер	1

10.	Кірпімен танысу.	Балаларды кірпімен таныстыру, балаларға кірпі туралы түсінікті беру (қандай ол, қайда тұрады, суық кезіндегі өмірдің ерекшеліктері). Балалардың жабайы жануарлар туралы білімдерін кеңейту. Жануарлардың суреттерін «өз үйіне» орналастыруды жаттықтыру. Балаларды қамқорлыққа тәрбиелеу.	Суреттермен жұмыс	1
11.	«Бөлмедегі гүлдерде қонақта. Фикуспен танысу»	Балаларда фикус туралы алғашқы түсініктерді қалыптастыру; (үлкен өсімдік, ағашқа ұқсайды, онда үлкен, жасыл жапырақтар, тегіс беті), сөйлеуді дамыту, диалогті жүргізуді үйрету. Өсімдікке ұқыпты қарауға тәрбиелеу.	Табиғат бұрышы	1
12.	«Ауыл алаңында: сиырмен танысу»	Балаларды сиырмен және бұзаумен, олардың ерекшеліктерімен таныстыру (сиыр үлкен, денесі бар, басы, ұзын құйрық, мүйіздер, желіні; бұзау сиырдың баласы, мүйіздері бар, желіні жоқ). Үй жануарларын қамқор болуға тәрбиелеу.	Сюжетті суреттер бейне фильмдер	1

13.	«Қыс өзімен бірге не әкелді?»	Қыстың қасиеттерімен, тірі және өлі табиғаттың жағдайымен таныстыру. Балалардың ой-өрісін кеңейту, танымдық қызығушылықты талаптандыру. Диалогтік сөйлеудің дамыту. Табиғатқа зиянды келтірмеуді, өзінің өміріндегі қауіпсіздіктің негіздерін қалыптастыру.	Серуен	1	1
14.	«Мұз дегеніміз не?»	Балалардың адамның өмірінде және табиғатта судың қажеттілігі туралы білімдерін байыту. Табиғи құбылысы ретінде мұз туралы біртұтас түсінікті жасау. Балаларды ұқыптылыққа тәрбиелеу;	Серуен	1	2
15.	«Бұтақтың астында кім тұрады: қоянмен таныстыру»	Балаларды жабайы жануармен-қоянмен таныстыру. Маусымдық өзгерістерде қоянның өмірі туралы түсіндіру. Осы жануарлар қандай әдемі және орманды көріктендіретіні туралы білімдерін кеңейту. Жануарларға ұқыптылықпен және аялау сезіммен қарауға тәрбиелеу.	Суреттер	1	3
16.	Қар бүршігімен таныстыру.	Қардың қасиетімен таныстыруды жалғастыру, (суық, ақ, кіртілдек), судың әр түрлі қасиеті туралы түсініктерді қалыптастыру, логикалық ойлауды, сөйлеуді дамыту, ой-өрісін кеңейту, танымдық қызығушылықты талаптандыру.	Суреттермен жұмыс	1	4
17.	«Қыста да, жазда да, бір түсті болады: шыршамен таныстыру»	Шырша туралы балалардың білімдерін анықтау және бекіту. Ағаштың құрылысымен таныстыру. Ағаштардың қасиеттері туралы балаларды бақылауға, сараптауды және қарапайым шешімдерді жасауды үйрету; ағаштан жасалған заттардың ерекшеліктер туралы білімдерін байыту. Ағаштарға қамқор болуға тәрбиелеу.	Серуен	1	5
					6

18.	«Тиінде қонақта»	Балаларды тиінмен таныстыру. Балаларға тиін туралы түсінікті беру. Балалардың жабайы жануарлар туралы білімдерін байыту; жануарлардың суреттерін «өз үйіне» орналастыруды жаттықтыру; зейінді дамыту; білімге құмарлықты тәрбиелеу.	Суреттер, бейнефильмдер	1
19.	«Түлкі»	Қысты қасиеттерімен таныстыруды жалғастыру; балалардың білімдерін жабайы жануарлар және қыс кезіндегі олардың өмірі туралы бекіту. Түлкінің сыртқы келбеті және қылықтар туралы білімдерін кеңейту. Балаларды түлкі орманда қалай тұратынын таныстыру. Жануарларға қамқорлықпен қарауды тәрбиелеу.	Суреттер	1
20.	«Аю»	Балаларды жабайы жануарлармен – аюмен таныстыру, балаларға аю туралы түсініктерді беру. Қыс кезіндегі оның өмірінің ерекшеліктері; балалардың жабайы жануарлар: тиін, қоян, түлкі туралы білімдерін бекіту. Жануарларға қамқорлықпен қарауды тәрбиелеу.	Сюжетті суреттер	1
21.	«Балықпен таныстыру»	Аквариумның ішінде тірі және тірі емес объектілері бар екенін көрсету. Тірі балық пен ойыншық балықтан айырмашылығын түсіндіру. Балықтың құрылысы туралы алғашқы түсініктерін қалыптастыру. Еңбекқорлыққа тәрбиелеу.	Суреттер Ақпан 1-апта	1

22.	«Балыктарда қонақта»	Балыктар туралы білімдерін бекіту және анықтау. Балалардың ойлауын, ақыл-ойдың қимылын дамыту. Балыктарға қамқор болуға тәрбиелеу.	Топтағы аквариумдағы балықтарды бақылау.	1
23.	«Өсімдіктерді суаруды үйренеміз»	Балалардың бөлмедегі гүлдер туралы білімдерін кеңейту. Су сепкіштен өсімдіктерді суару ікемділігін бекіту. Жапырақтарды ылғал шүберекпен сүртуді үйрету. Бөлмедегі гүлдерге қызығушылықты және оларға күтім жасау ықыласын қолдау.	Табиғат бұрышындағы еңбек	1
24.	«Біз жуаны отырғызамыз»	Балаларды жана өсімдік дәндерден өсуі мүмкін екенін таныстыру. Жуаны отырғызу технологиясымен таныстыру. Жуаға күтім қажетті екені туралы айту (суару, жылу, жарық); жуа немен пайдалы екенін түсініктерін беру. Балаларды еңбектену білуге тәрбиелеу.	Табиғат бұрышы	1
25.	«Бөлмедегі гүлдерде қонақта»	Бөлмедегі өсімдік туралы түсініктерін кеңейту. Балаларға гүл түрлерін ажыратуға үйрету. Ой-өрісін дамыту. Еңбексүйгіштікке тәрбиелеу.	Табиғат бұрышы	1
26.	«Көктем»	Көктемнің сипаттық белгілері туралы балалардың түсініктерін қалыптастыру. Табиғатқа, құбылыстарына деген жақсы көзқарасқа тәрбиелеу.	Серуен	1

27.	«Сәлеметсіз бе, құс»	Көктемнің қасиеттерімен таныстыруды жалғастыру. Балалардың білімдерін құстар және олардың көктемгі кезеңіндегі өмірі туралы айту. Балалардың ой-өрісін, қиялын дамыту. Құстарға қамқор болуға тәрбиелеу.	Суреттер	1
28.	«Көктемнің белгісі» серуен	Балаларды көктемдегі өзгерістерді бақылауды, ауа райы қандай екенін тауып алуды үйрету. Маусымдық өзгерістерді ажырата білуге үйрету. Көктемдегі көрініске назар аудару. Балалардың сөздік қорын, тілін дамыту. Еңбекқорлыққа тәрбиелеу.	Серуен	1
29.	Д/о: «Кімнің балалары?».	Жабайы жануарлар туралы білімдерін кеңейту. жануарлар және олардың балаларын айыруға үйрету. Олардың атауын дұрыс айтуға, жана жануарлармен танысу арқылы балалардың ой-өрісін кеңейту және сөздік қорын дамыту. Балаларға жануарларды және олардың балаларын белгілейтін зат есімдерді көптік және жекеше түрінде сөйлеуде пайдалануды көмектесу; (аяу – қонжық - қонжықтар);	Суреттермен жұмыс	1
30.	«Біздің ауланың ағаштары»	Балаларда нақты объектіге (ағашқа-қайыңға) қызығушылықты тұғызу, қайыңның құрылысын әңгімелеу. Қайыңның басқа ағаштардан айырмашылығын табу. Балаларда бақылау, зертеу ықыласын дамыту, сын есімдер арқылы сөздік қорын байыту. Ағаштарға қамқор болуға тәрбиелеу.	Серуен	1

31.	«Бак-бак»	Балаларды бак-бак өсімдігімен, оның құрылысымен, таныстыру. Ол туралы білімдерін кеңейту. Балалардың ойлау қабілетін, ой-өрісін дамыту. Гүлдерге камкор болуға тәрбиелеу.	Табиғат бұрышы	1
32.	«Ара қайда ұшып кетті?»	Балаларды ара жәндігімен таныстыру. Аралар қалай еңбектенетін, қысқа қалай дайындалатын туралы түсініктемелерін беру; (қорларды жасайды, шарбатты жинайды); балалардың сөздік қорын байыту (еңбекшіл аралар, шарбат, тозан, ара ұясы). Қолдарының ұсақ моторикасын, музыкалық естуді дамыту. Балалардың еңбекке деген қызығушылығын арттыру.	Серуен	1
33.	«Көктемде жәндіктер: көбелекпен, қонызбен таныстыру»	Балаларды көбелектер мен қоныздарды атауды және танып алуды үйрету. Қонызды көбелектерден олардың сыртқы келбетінің, тәртіптерінің ерекшеліктеріне қарай айыру икемділігін қалыптастыру. Сөздік қорын дамыту (бізтұмсық, жарқын, нәзік, ызылдайды, ұшады). Табиғатқа, жәндіктерге камкор болуға тәрбиелеу.	Суреттер	1
34.	«Түймедақ гүлі»	Балаларды түймедақ гүлімен таныстыру. Қызығушылығын оятып, экология негіздерінің түсініктерін қалыптастыру. Гүлдерге камкор болуға тәрбиелеу.	Серуен	1

35	Құстардың алаңында: тауықпен, өтешпен және олардың балаларымен таныстыру	Балаларға үй құстары туралы түсінік беру. Үй құстарының пайдасы туралы айту. Үй құстарының балапандарын ажырата білуге дағдыландыру. Балалардың сөздік қорын дамыту. Балаларды үй құстарына камкор болуға тәрбиелеу.	Суреттер мен жұмыс	1
36	Балабақша ауласындағы	Балаларға құстар туралы мәлімет беру. Құстардың атын атай білуге үйрету (торғай, қараторғай, қарлығаш, қызылқанды, қарға, сауысқан). Балабақша ауласындағы құстарға камкор болуға тәрбиелеу.	Серуен	1

Барлығы: 36 сағат

Күтілетін нәтиже:

- Кіріктірілген тәсілі арқылы қарапайым ғылыми-жаратылыс экологиялық білімдерінің жүйесін қалыптастыру;
- Табиғатта қауіпсіз тәртібі туралы алғашқы икем мен дағдыларды меңгеру;
- Әлемнің біртұтас суретіне зерделі көзқарасты қалыптастыру;
- Табиғатпен қатынасу кезінде тәртіп мәдениетін қалыптастыру.

ЭДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

- Аксёнова З.Ф. Войди в природу другом. экологическое воспитание дошкольников. М.: ТЦ Сфера, 2008.
- Горбатенко О.Ф. Система экологического воспитания в ДОУ. Волгоград, Учитель, 2007.
- Гончарова Е.В., Моисеева Л.В. Технология экологического образования детей старшей группы ДОУ. Екатеринбург, Центр проблем детства, 2002.
- Грехова Л.И. В союзе с природой. М., Илекса, Ставрополь, 2001.
- Иванова А.И. Экологические наблюдения и эксперименты в детском саду. Мир растений. М., ТЦ-Сфера, 2007..
- Николаева С.Н. Экологическое воспитание младших школьников. М., Мозаика-Синтез, 2002.
- Николаева С.Н., Комарова И.А. Сюжетные игры в экологическом воспитании дошкольников.
- Николаева С.Н. Воспитание экологической культуры в дошкольном детстве. М., Просвещение, 2002.
- Николаева С.Н. Эколог в детском саду. М., Мозаика-синтез, 2004
- Павленко И.Н., Родюшкина Н.Г.. Развитие речи и ознакомление с окружающим миром в ДОУ. М., Сфера, 2005.
- Петрова Т.И., Петрова Е.С.. Игры и занятия по развитию речи. М., Школьная пресса, 2005.
- Потапова Л.М. Детям о природе. Экология в играх. Ярославль, Академия холдинг, 2000
- Рыжова Н.А. Не просто сказки. М., Линка-пресс, 2002.
- Шорыгина Т.А. Птицы. Какие они? М., Издательство Гном и Д, 2000
- Шорыгина Т.А. Птицы. Какие месяцы в году? М., Издательство Гном и Д, 2002.
- Виноградова, Н.Ф. Умственное воспитание детей в процессе ознакомления с природой / Н.Ф. Виноградова. – М.: Просвещение, 2008. – 35с.